

Dit document bevat

1. Een vertaling van Genesis 27:1-40 van Frans Breukelman (3 folio's, enkele arceringen met blauw potlood). De vertaling is een weergave van de *Verdeutschung* van Buber/Rosenzweig in het Nederlands. De colometrie komt geheel overeen, en ook de interpunctie van de *Verdeutschung* wordt gevolgd, een enkele uitzondering daargelaten.
2. Notities voor een preek (of lezing?) over Genesis 27:1-40 van Frans Breukelman (9 halve folio's, enkele arceringen met rode pen)

Beide stukken zijn afkomstig uit het Breukelmanarchief, map i060.

In de weergave hieronder is de opmaak van Breukelmans aantekeningen zoveel mogelijk behouden. De spelling is door mij geuniformeerd en de voetnoten zijn van mijn hand.

Gerard van Zanden, februari 2016

I. Vertaling Genesis 27:1-40

v. 1-4 Toen nu Isaak oud werd, en zijn ogen donker waren geworden zodat hij niet meer zien kon,
riep hij Esau, zijn oudsten zoon, en zeide tot hem:

Mijn zoon !

Deze zeide tot hem:

Zie, hier ben ik.

Hij echter zeide:

Zie nu toch, ik ben oud geworden, niet weet ik de dag van mijn sterven,

haal nu toch uw gereedschap: uw pijlkoker en uw boog,

ga uit in het veld, jaag voor mij jachtbuit,

maak voor mij lekkernijen klaar, zoals ik die liefheb,

en breng het mij, ik wil het eten,

opdat mijn ziel u zegene, voordat ik sterf.

v. 5-17 Rebecca echter had staan luisteren, toen Isaak tot zijn zoon Esau sprak.

Toen nu Esau het veld in ging, om jachtbuit te jagen, om het te brengen

zeide Rebecca tot haar zoon Jacob, ze zeide:

Zie, ik heb gehoord, hoe uw vader tot Esau uw broeder sprak, zeggende:

Breng mij jachtbuit en maak lekkernijen voor mij klaar, ik wil het eten

en wil voor de HERE u zegenen voor mijn sterven.

En nu, mijn zoon, hoor naar mijn stem, naar wat ik u gebied,

ga toch naar het kleinvee en haal mij van daar twee goede geitenbokjes,

die wil ik klaarmaken voor uw vader tot lekkernijen, zoals hij die liefheeft,

en gij brengt die naar uw vader en hij ete het,

opdat hij u zegene voor zijn sterven.

Jacob zeide tot Rebecca, zijn moeder:

Maar Esau mijn broeder is een harige man, en ik ben een gladde man,

misschien betast mijn vader mij, dan ben ik in zijn ogen als een die de spot met hem drijft

en breng ik vervloeking over mij en niet zegen.

Zijn moeder zeide tot hem:

Over mij uw vervloeking, mijn zoon!

hoor slechts naar mijn stem, ga, neem het voor mij.

Hij ging en nam en bracht naar zijn moeder,

en zijn moeder maakte lekkernijen klaar, zoals zijn vader die lief had.

Toen nam Rebecca de gewaden van Esau, haar oudsten zoon, de kostelijke, die bij haar in het huis waren,

en kledde Jacob daarin, haar jongste zoon,

met de vellen van de geitenbokjes echter verkleedde zij zijn handen en de gladheid van zijn hals (nek).

De lekkernijen en het brood, wat ze had klaargemaakt, gaf ze haar zoon Jacob in de hand.

v. 18-29 Hij kwam bij zijn vader en zeide:

Mijn vader!

Deze zeide:

Zie, hier ben ik. Wie zijt ge, mijn zoon?

Jacob zeide tot zijn vader:

Ik, Esau, uw eersteling,

ik heb gedaan, gelijk gij tot mij gesproken hebt,

richt u toch op, zit en eet van mijn jachtbuit, |2|

opdat uw ziel mij zegene.

Isaak zeide tot zijn zoon:

Hoe hebt ge het zo spoedig gevonden, mijn zoon!

Hij zeide:

Ja, de HERE uw God heeft het zo geschikt voor mij.

Isaak zeide tot Jacob:

Treed toch naderbij, opdat ik u betaste, mijn zoon,

of gij het zijt, mijn zoon Esau, of niet.

Jacob naderde tot Isaak, zijn vader.

Die betastte hem en zeide:

De stem Jacobs stem, de handen Esaus handen –

maar hij herkende hem niet, omdat zijn handen waren als de handen van zijn broer Esau, harig,
en hij zegende hem.

En zeide:

Gij zijt het, mijn zoon Esau?

Hij zeide:

Ik (ben het).

Toen zeide hij:

Reik het mij aan, ik wil eten van de jachtbuit van mijn zoon,

opdat mijn ziel u zegene.

Hij reikte het hem aan en hij at, hij bracht hem wijn en hij dronk.

En Isaak zijn vader zeide tot hem:

Treedt toch naderbij en kus mij, mijn zoon.

Hij trad naderbij en kuste hem.

Hij nu rook de reuk van zijn gewaden

en zegende hem en zeide:

Zie, de reuk van mijn zoon

is als de reuk van een veld,

dat de HERE gezegend heeft.

God geve u

van de dauw des hemels

en van de vetten der aarde,

koren en most in veelheid!

Volkeren moeten u dienen,

natiën zich voor u nederbuigen,

wees heer over uw broeders,

voor u mogen zich nederbuigen de zonen uwer moeder.

Die u vloeken, zij gevloekt,

die u zegenen, zij gezegend!

-
- v. 30-40 En het geschiedde, toen Isaak geëindigd had Jacob te zegenen, het geschiedde – juist was Jacob, juist weggegaan van Isaak zijn vader – daar kwam zijn broeder Esau terug van zijn jacht. Ook hij maakt lekkernijen klaar en bracht die naar zijn vader. Hij zeide tot zijn vader: Mijn vader richte zich op en ete van de jachtbuit van zijn zoon, opdat uw ziel mij zegene. Isaak zijn vader zeide tot hem: Wie zijt gij? |3| Hij zeide: Ik ben uw zoon, uw eersteling, Esau.
- 33 Toen verschrikte Esau met zeer grote verschrikking gans zeer, hij zeide: Wie was dan hij, die jachtbuit jaagde en mij bracht, zodat ik van alles at, voor gij kwaamt, en gezegend heb ik hem! gezegend moet hij nu blijven!
- 34 Toen Esau de woorden van zijn vader hoorde, schreeuwde hij met een grote en bittere schreeuw gans zeer, en hij zeide tot zijn vader: zegen mij, ook mij, mijn vader! Deze zeide:
- 35 Met bedrog is uw broeder gekomen en heeft uw zegen genomen. Hij zeide: Riep men daarom zijn naam Jaakob, hielensluiper? beslopen heeft hij mij nu reeds twee maal genomen heeft hij eerst mijn eerstelingschap, en nu heeft hij ook nog mijn zegen genomen! En hij zeide: Hebt gij dan geen zegen voor mij overgehouden? (opgespaard) Isaak antwoordde, hij zeide tot Esau: Tot heer heb ik hem gezet over u, al zijn broeders gaaf ik hem tot dienaars, met koren en most heb ik hem begiftigd, – wat kan ik u dan doen, mijn zoon?! Esau zeide tot zijn vader: Hebt gij slechts de ene zegen, mijn vader? zegen mij, ook mij, mijn vader! Esau verhief zijn stem en weende. Isaak zijn vader antwoordde, hij zeide tot hem: moet dan ver van de vette streken der aarde uw woonzit zijn, en ver van de dauw des hemels van boven, moet van uw zwaard gij leven, en moet gij uw broeder dienen, – het zal geschieden, wanneer gu u zult schudden, zult ge zijn juk u van de hals rukken.
-

II. Preeknotities Genesis 27:1-40

oktober 1961

מי-אתה

Genesis 27

“Wie zijt gij”
v. 18 slot.¹ v. 32²

1. De figuren, de medespelers

Ze zijn állen betrokken in wat hier geschiedt; elk op zijn eigen wijze: God, Isaak, Rebecca, Esau, Jacob. God brengt het alles met zijn vreemde plan teweeg. τα του θεου³ kunnen deze mensen slechts op menselijke wijze vatten; en ze worden allen medeschuldig.

De ⁴בכורה en de ⁵ברכה

“Baruch de Spinoza”

Benedictus.

niet enkel Jacob en zijn moeder Rebecca, ook Esau en zijn vader Isaak hebben deel aan de schuld.

Vergeleken echter met de schuld van Jacob is dat alles van Esau bijna “on-schuld”.

Het gaat om de בכורה (en dus om de ברכה), het voorrecht van “dése” te zijn! Deze unieke, de op unieke wijze representatieve mens, Gods Verkorene, Gods Gezegende, Gods Profeet, Gods Knecht, Getuige van Zijn daden, Verkondiger van Zijn Woord. |2|

“dése” te zijn, dat is niet een mogelijkheid van de hoezeer ook gezegende en vruchtbare natuur. (zie “toledoth tèrah”, cap. 12-25)⁶

“deze” te zijn is ook niet het voorrecht van de sterkere natuur met haar natuurlijke voorsprong op de zwakkere, die zij opzij duwt (reeds opzij geduwd en voorbij gestreefd, nog vóór zij uit de schoot hunner moeder waren voortgekomen). “Jacob” is “deze” en niet Esau, en Rebecca weet ervan.

Isaak houdt zich echter aan wat direct voor ogen is en aan wat iedereen weet en ziet: Esau is het eerst voortgekomen, Esau is de sterkere, Esau! Die is het natuurlijk! Maar dit “natuurlijke” als zodanig is nog niet ook het “goddelijke”. God, deze God gaat – terwijl de natuur haar natuurlijke loop heeft – zijn eigen gang. God is meer dan de natuur, meer dan de gezegende natuur en meer dan de sterke natuur.

Er is een voorsprong, die de genade verleent (een eeuwige voorsprong), waartegen elke voorsprong van de natuur het volstrekt moet afleggen. |3|

Esau, de oudste zoon, leeft zeer natuurlijk zich uit, hij leeft uit zijn natuur, zijn krachtige natuur, – en is dus natuurlijk de בכור. Dit te menen is zijn aandeel in de schuld, enkel dit; enkel dit ook is het aandeel van zijn vader Isaak.

Maar Rebecca weet, dat het anders is. Rebecca weet van Gods Woord (cap 25:23!).⁷ Zij weet dat God zijn eigen gang gaat. Zij weet van de voorsprong der genade. Maar wat wordt er nu van deze goddelijke zaak in de harten en in de gedachten, woorden en daden dezer mensen, van moeder Rebecca en haar jongste zoon Jacob.

¹ Breukelman: Deze zeide:

Zie, hier ben ik. Wie zijt ge, mijn zoon?

BHS: וַיֹּאמֶר הֲנִי מִי אַתָּה בְּנִי?

SVV: En hij zeide: Zie, hier ben ik; wie zijt gij, mijn zoon?

² Breukelman: Isaak zijn vader zeide tot hem:

Wie zijt gij?

BHS: וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אַתָּה?

SVV: En Izak, zijn vader, zeide tot hem: Wie zijt gij?

³ Gr. ‘de dingen van God’.

⁴ Hebr. ‘eerstelingschap’.

⁵ Hebr. ‘zegen’.

⁶ De verwekkingen van Terach; vanaf Genesis 12:27.

⁷ BHS: וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבֶטְנֶךָ וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדוּ וְלֵאמֹם מְלֵאָם יִאֶמְץ וְרַב יַעֲבֹד צַעֲרִי:

SVV: En de HEERE zeide tot haar: Twee volken zijn in uw buik, en twee natien zullen zich uit uw ingewand van een scheiden; en het ene volk zal sterker zijn dan het andere volk; en de meerdere zal den mindere dienen.

(zie “oudste zoon – jongste zoon” v. 15

בן גדול בן קטן

v. 1 v. 15

v. 44⁸ |4|

Lev 19:14⁹

Ja, en nu hoor ik het u al zeggen, u bent verontwaardigd, het is een gruwelijke misdaad, om zo je blinde vader te misleiden – ja, maar móet hij niet blind wezen, was hij niet reeds blind ook toen hij nog zien kon!? – ja, best mogelijk, maar dan nóg: een schandaal om zo je blinde vader te misleiden, en dan nog vroom doen bovendien (God! “De HERE uw God heeft het zo voor mij geschikt” v. 20 – Ja, maar is dat eigenlijk niet zo? Ja maar dan toch niet op die manier, langs deze weg heeft God het voor hem geschikt!). Neen, hier valt niets goed te praten (hoezeer het ook waar is dat Isaak niet toevallig “blind” is en hoezeer het ook waar is, dat inderdaad “de HERE Isaaks God het voor Jacob geschikt heeft”), de wijze waarop deze méns dit hanteert, is gruwelijk. En hij beseft het zélf terdege. Hij beseft dat hij hiermede langs de afgrond der vervloeking gaat. |5|

(hoor v. 11-12).¹⁰ קללה¹¹ i.p.v. ברכה

en de verteller doet het ons horen in de wijze waarop hij ons de reactie vertelt, de reactie op wat Jacob deed, de reactie eerst van zijn vader Isaak, en daarna van zijn broeder Esau.

(hoor in de St. Vert. v. 33 en daarna v. 34;¹² parallelisme, maar hoor de versterking in v. 34 door de toevoeging van מרה “bitter”).

Het is ronduit afschuwelijk. Hij moest de gevloekte zijn; en hij zal toch de gezegende wezen? (v. 33 slot)

Heeft hij, bekleed met de gewaden van Esau, zichzelf niet tot een Esau gemaakt? Is hij nu eigenlijk zelf niet een Esau geworden?

“Wie zijt gij, mijn zoon?”

Kijk, hier horen we nu ploseling de blinde Esau [=Isaak, GvZ] het juiste woord spreken.

Antwoord: Ik, Esau, uw eersteling! |6|

Ook Jacob gelooft enkel in de voorsprong van de natuur, hetgeen natuurlijk is, en niet in de voorsprong der genade, hetgeen niet uit de natuur, niet uit de mensen, maar van GóD is.

Ja, maar – en nu gaan we toch plotseling begrip krijgen voor de onmogelijke situatie waarin hij verkeerde en dus begrip voor... wat hij deed (maar het is gruwelijke misdaad):

Wat kón hij ànders doen?

⁸ BHS: וְיִשְׁבֹּתָ עִמּוֹ יָמִים אֲחֻדִים עַד אֲשֶׁר-תִּשְׂוֹב חַמַּת אָחִיךָ;

SVV: En blijf bij hem enige dagen, totdat de hittige gramschap uws broeders kere;

⁹ BHS: לֹא-תִקְלַל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל וְיִרְאֶת מֵאֲלֹהֶיךָ אֲנִי הָהוּא;

SVV: Gij zult den dove niet vloeken, en voor het aangezicht des blinden geen aanstoot zetten; maar gij zult voor uw God vrezen; Ik ben de HEERE!

¹⁰ Breukelman: Jacob zeide tot Rebecca, zijn moeder:

Maar Esau mijn broeder is een harige man, en ik ben een gladde man, misschien betast mijn vader mij, dan ben ik in zijn ogen als een die de spot met hem drijft en breng ik vervloeking over mij en niet zegen.

BHS: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-רֵבֶקָה אִמּוֹ הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׁעַר וְאֲנִי אִישׁ חֲלָק;

אוֹלֵי יְמֵשֵׁנִי אָבִי וְהִיִּיתִי בְּעֵינָיו כְּמִתְעַתֵּעַ וְהִבְאִתִּי עָלַי קְלָלָה וְלֹא בְרָכָה;

SVV: Toen zeide Jakob tot Rebekka, zijn moeder: Zie, mijn broeder Ezau is een harig man, en ik ben een glad man.

Misschien zal mij mijn vader betasten, en ik zal in zijn ogen zijn als een bedrieger; zo zoude ik een vloek over mij halen, en niet een zegen.

¹¹ Hebr. ‘vloek’.

¹² Toen verschrikte Izak met zeer grote verschrikking, gans zeer, en zeide: Wie is hij dan, die het wildbraad gejaagd en tot mij gebracht heeft? en ik heb van alles gegeten, eer gij kwaamt, en heb hem gezegend; ook zal hij gezegend wezen.

Als Ezau de woorden zijns vaders hoorde, zo schreeuwde hij met een groten en bitteren schreeuw, gans zeer; en hij zeide tot zijn vader: Zegen mij, ook mij, mijn vader!

Wie niet sterk is moet slim zijn (25:29-34)¹³ (en het ijzer smeden als het heet is) én wie niet sterk is moet vlúg wezen; moet zorgen, dat hij die ander te vlug af is, en maken dat hij hem net vóór is. Laat het een allergruwelijkste misdaad zijn ... ze geschiedt ... om Góds wil. Maar dat rechtvaardigt haar niet!

Hij meent, dat er geen andere weg is, hij ziet geen andere weg, dit is menselijk gesproken en menselijk gezien, de éniige |7| mogelijkheid: maken dat hij hoe dan ook zijn broeder vóór is.

Hoor eerst v. 1-4.

En dan de eerste helft van v. 5.

En wat nú?

Welnu, er is maar één weg, nl. die ons in v. 5b-17 beschreven wordt. en die we dan Jacob in v. 18-29 zien gaan. (Zie prachtig beschreven, de aarzeling van Isaak voordat hij ertoe geraken kan zijn zoon te zegenen. Wij worden met Jacob in de hevigste spanning gebracht, we gaan met hem langs de afgrond)

Als vierde scène volgt dan

Hoor het begin

v. 30-40

v. 30

Esau – Isaak.

weer langs een afgrond

Hier wordt het afschuwelijke openbaar, allereerst in de wijze waarop zij beiden reageren (v. 33-v. 34) Deze dialoog v. 31-35 eindigt met: “Met bedrog kwam uw broeder en heeft uw zegen genomen”. |8| en dan voorts in wat Esau zegt over

יעקב v. 36

(bedrog) hielensluiper

בכורה nam mijn

en nu heeft hij ook mijn ברכה genomen.

(v. 35-36

3x “genomen”).

Hoor Esau smeken om een zegen tot drie keer toe

v. 34 slot. ook mij

v. 36 slot.

v. 38 ook mij

hoor dan Isaaks zegen V. 39-40.

27:41 – 28:9

hij moet weg

Zó kan hij “Israel” niet wezen.

Hij moet nu eerst zelf dienen in den vreemde, (3 x 7 jaren! en niet slechts “enige dagen” v. 44)

Rebecca. (maar zie 29:20!)¹⁴

knecht zijn van zijn broeders en door hen bedrogen worden, gelijk hij zelf bedrogen heeft 29:25.¹⁵ |9|

¹³ SVV: En Jakob had een kooksel gekookt; en Ezau kwam uit het veld, en was moede.

En Ezau zeide tot Jakob: Laat mij toch slorpen van dat rode, dat rode daar, want ik ben moede; daarom heeft men zijn naam genoemd Edom.

Toen zeide Jakob: Verkoop mij op dezen dag uw eerstgeboorte.

En Ezau zeide: Zie, ik ga sterven; en waartoe mij dan de eerstgeboorte?

Toen zeide Jakob: Zweer mij op dezen dag! en hij zwoer hem; en hij verkocht aan Jakob zijn eerstgeboorte.

En Jakob gaf aan Ezau brood, en het linzenkooksel; en hij at en dronk, en hij stond op en ging heen; alzo verachtte Ezau de eerstgeboorte.

¹⁴ BHS: וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שְׁבַע שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים בְּאַהֲבָתוֹ אֶתָּה:

SVV: Alzo diende Jakob om Rachel zeven jaren; en die waren in zijn ogen als enige dagen, omdat hij haar liefhad.

¹⁵ BHS: וַיְהִי בְבִקְרֹר וְהָנָהּ הוּא לְאָה וַיֹּאמֶר אֶל-לֵבָן מִה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרַחֵל עַבְדָּתִי עִמָּךְ וְלָמָּה רָמִיתָנִי:

moet zich aan het knechtschap ontworstelen 30:24-32:1

en voor hij het aangezicht van zijn broeder tegemoet kan treden, moet hij eerst voor het aangezicht Gods wezen, om "gezegend" te worden.

Jacob – Israël!

Het zal Góds dààd zijn

door welke Jacob Israël zal wezen.

dit is niet een mogelijkheid van hem zelf.

Hij zelf weet niet beter te doen dan ... in de huid van Esau te kruipen,

te geloven in de voorsprong der natuur

om zó juist prijs te geven wat hij redden wil: de voorsprong der genade, die hij niet verwérvén kan omdat het hem geschonken is.

Amen.